

U SRBIJI DOMINIRAJU POLITIČARI BEZ VIZIJE

1) Gospodo Minić, po Vašem mišljenju, Evropska unija je faktički uspostavila svojevrsni protektorat nad čitavim regionom jugoistočne Evrope. Kada je u pitanju Srbija, kako stoje stvari?

Mogla bih se složiti sa Vašom konstatacijom o “svojevrsnom protektoratu” Evropske unije nad čitavim regionom tzv.zapadnog Balkana. Prema njihovom vidjenju, radi se o slabim, “neuspešnim”, ili nedovršenim državama, u koje se ubrajaju BiH, SCG, Makedonija i Albanija. Ali, čak i na ovoj listi problematičnih evropskih zemalja, koje i dalje predstavljaju potencijalna krizna žarišta, u prvom planu su BiH i SCG, od čije političke i ekonomske stabilizacije i rešavanja državnih i statusnih pitanja u velikoj meri zavisi kakva će biti sudbina čitavog regiona i njegove evropske integracije.

Makedonija i BiH imaju na svojoj teritoriji evropske policijske i vojne snage, na Kosovu su rasporedjene mirove snage UN, u našim zemljama su posmatračke misije EU, misije OEBS, koje se lociraju u krizna područja, spadamo u nadležnost Medjunarodnog tribunala za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije, u Hagu, predmet smo stalnog izveštavanja u OUN-u, OEBS-u, Savetu evrope, EU. Dakle, nalazimo se pod permanentnim nadzorom, koga se sasvim sigurno nećemo brzo osloboditi. Naš manevarski prostor je veoma uzak, medjunarodni rejting veoma loš, a kretanja na političkoj, socijalnoj i ekonomskoj sceni ocenjuju se različitim ocenama uglavnom negativnog spektra. Drugim rečima, ne pokazujemo sposobnost da suvereno vladamo svojom sudbinom. Dakle, imamo zaista slučaj “svojevrsnih protektorata” koji imaju aspiracije da postanu punopravne zemlje-članice EU. Budući da EU ne prima u svoje članstvo protektorate i da o našem članstvu ne može da pregovara sama sa sobom, sedeći sa obe strane pregovaračkog stola, cilj svih zemalja regiona bi morao biti da se ovakva situacija hitno izmeni, jer ćemo u suprotnom, kako nam ovih dana najavljuju neke inostrane analize iz veoma dobro obaveštenih krugova, ostati “crna rupa” u Evropi, bez budućnosti.

2) Pisali ste ranije da je “institucionalni razvoj jedna od najslabijih tačaka započetih reformi u Srbiji”. Da li se u međuvremenu nazadovalo ili napredovalo?

Razvoj u Srbiji je u svakom pogledu veoma protivrečan, u smislu geografije, nivoa, dinamike, stratifikovanja interesa i interesnih grupa. Ako pogledate »horizontalni nivo« stvari ne stoje tako loše. Lokalni nivo sve intenzivnije komunicira sa Evropom i svetom, otvaraju se prekogranični programi EU namenjeni pograničnim regijama, tj. gradovima i opštinama. Pored Italije, koja je otvorila Jadranski susedski program za čitavu teritoriju SCG, narednih meseci otvaraju se tenderi i za susedske programe sa Madjarskom, Rumunijom i Bugarskom. Veoma veliki broj lokalnih zajednica, posebno u pograničnim regijama, dobija po ovoj i drugim osnovama mogućnost za evropsko umrežavanje i finansijsku pomoć.

U brojnim oblastima već se dosta toga promenilo i menja se. Sa Evropom i svetom se povezuju, manje više sopstvenim kanalima, brojne društvene grupe, organizacije, institucije, firme. Ali, to je pretežno horizontalni nivo u smislu društvenih procesa. Nedostaje vertikalna. Imamo institucionalnu krizu kada su u pitanju glavne društvene institucije. One se takodje prestrajavaju, ali suviše sporo u odnosu na realne potrebe i na dinamiku kretanja na »horizontali«.

3) Možete li nam reći kakva je trenutna konstelacija političkih snaga u Srbiji?

Prolazimo kroz postkonfliktnu fazu kada se u čitavom društvu moraju srazmeriti svakakvi računi iz prethodnih godina i decenija. Traumatična faza još nije završena.

Moglo bi se reći da, uprkos neospornom padu Miloševićevog režima, još uvek dominira stara politička i institucionalna matrica, stare interesne grupe, stari centri moći. Oni su teško održivi na srednji i duži rok, ali ipak predstavljaju veliku kočnicu na kratak rok. Pritisci će rasti i spolja i iznutra i neće biti lako da se upravlja takvom transformacijom. Ali, to su manje više uspeli svi oko nas i uz jasno sagledavanje prioriteta, nema razloga da i mi ne prevladamo takve teškoće. Uostalom, dolaze nove generacije. Političari koji su danas na sceni su uglavnom istrošeni.

4) Kakav profil političara dominira u Srbiji?

Političari bez vizije, bez harizme, bez pragmatičnosti. Političku scenu još ne definišu socijalna pitanja. Na njoj se i dalje manipuliše nacionalnim pitanjem. A građane pre svega interesuju egzistencijalna pitanja. Nacionalistička mitologija se istrošila, ali ne i prostor za populizam.

5) Skoro se čulo mišljenje da je knjiga Radomira Konstantinovića "Filozofija palanke" prorokovala pre oko 30 godina "pobedu palanačkog duha" u Srbiji. Da li se slažete s tim?

Provincijalna skučenost je sveopšti fenomen i nje ima i kod najvećih nacija. Opasno je po svaku naciju kada ona postane dominantni sistem vrednosti. Kada neku zemlju, a pogotovo kada je u pitanju mala zemlja, napuste stotine hiljada mladih, obrazovanih ljudi, koji odbijaju da robuju »palanačkom duhu« i njegovim najagresivnijim manifestacijama, onda smo u nekoj vrsti začaranog kruga. Jer, oni koji su nosioci »modernosti«, znanja, kosmopolitizma, demokratskog potencijala, pa ne manje važno i elementarne vitalnosti društva, uglavnom ne stanuju više ovde. A oni koji rastu, sanjaju da odu.

Ipak, ja samu »palanku«, u njenom doslovnom značenju, danas vidim nešto drugačije. Miloševićev režim je srušen talasom političkog bunta iz gradova i opština Srbije. To je bila svojevrsna građanska buna koja je odnela vrh ledenog brega. Ispod je ostala santa čije će otklanjanje još potrajati.

Evropa danas gradi i ukorenjuje demokratiju jačajući lokalnu samoupravu, delegirajući joj sve veće ekonomske, socijalne i političke ingerencije. Na primer, opštine, gradovi i

regioni u EU ne moraju da pitaju svoje državne administrativne centre za dozvolu da pokrenu prekogranične programe saradnje, ili se u njih uključe. One odlučuju da u takve programe ulože sopstvena sredstva i da traže podršku iz Brisela, iz posebnih budžetskih linija koje su predviđene za takve programe. Manevarski prostor lokalnih zajednica, njihove ingerencije, kompetencije i relativna društvena moć, pa i odgovornost, dramatično su narasli u današnjoj Evropi. Možda je to najbolji put za suzbijanje palanačkog duha. Ipak živimo u vreme interneta, svet je postao globalno selo u kome zamah leptirovog krila u nekom delu sveta, pokreće lavinu na drugom delu planete.

Najzad, u nedavnim strašnim i sramnim ratovima kroz koje smo prošli, u kojima su svi najviše naudili sebi, srazmerno svojoj ulozi, naučili smo da susedi u nekom selu ili gradiću ne bi dirali jedni druge da nije uvek došao neko spolja i pokrenuo lanac nasilja. Uloga tog nekog »spolja« ko kroji političku scenu mora se danas suštinski promeniti da bi oni u gradićima i selima imali normalan život. Jer, sav naš život se odvija na lokalnom nivou.

6) Koje su tragične greške počinili najodgovorniji političari u socijalističkoj Jugoslaviji, što je za posledicu imalo i pojavu Slobodana Miloševića u Srbiji?

Ratovi na prostoru bivše Jugoslavije, za koje najveću odgovornost snosi Srbija, su danak u krvi hipertrofiranom političko-vojno-policijskom aparatu, koji nije bio spreman da se pomiri sa ugrožavanjem svojih parohijalnih interesa usled ukidanja blokovske podele Evrope i potpuno novih političkih i bezbednosnih konstelacija. Republičke i pokrajinske oligarhije u bivšoj Jugoslaviji, bile su svesne da bi neizbežne političke i ekonomske promene u zemlji, kao i ulazak u evropske i evroatlantske integracije stvorili nove centre moći i razvlastili ih. Za njih je čak i rat bio bolji. Tako je nastao Slobodan Milošević.

7) Prošle godine ste rekli da "svi planovi za Kosovo koji potiču od zemalja EU podrazumevaju zadržavanje međunarodnog protektorata". Gledano u perspektivi šta pod tim podrazumevate?

Na Kosovu nema brzih i jednostavnih rešenja, ali je postojeće stanje očigledno neodrživo za sve aktere. Gradjani Kosova imaju i pravo i obavezu da poprave izuzetno teške prilike u kojima žive. To se odnosi na sve gradjane Kosova. Ipak, duži vremenski period biće potrebna pomoć međunarodne zajednice. Bilo bi najgore da se svi povuku rešavajući teže i dramatičnije krize po svetu, ostavljajući i Kosovo i čitav region da se sami nosimo sa svojim teškim problemima.

Interes EU je da delotvorno upravlja krizama u Evropi i da ih predupredi i suzbija. Pokazalo se da je puštanje da stvari idu svojim tokom suviše skupo. Umesto da se investiralo u prevenciju, od koje su koristi za EU nesumnjive i višestruke, investiralo se u sanaciju štete sa skromnim neto efektom. Jedan od glavnih izazova Zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU je kako osmisliti rešenja za sprečavanje, zaustavljanje i izlazak iz kriza i potencijalnih kriza u Evropi. EU je složeni i spori igrač, koji napreduje etapno kada donese plan. Zato, ukoliko EU bude igrala presudnu ulogu, neće biti »presecanja

čvora mačem«. Kvalitet rešenja u najvećoj meri zavisi od »finog podešavanja« suprotstavljenih interesa, za koje baš nema previše prostora.

Status je, nesumnjivo, bitno pitanje. Ali, kako rešiti nestašice struje, vode, kako zaposliti mase mladih ljudi, kako rešiti svojinska pitanja, kako osposobiti i razviti infrastrukturu, kako povećati bezbednost, kako se približiti EU? Ništa od toga ne može se izvesti preko noći i ništa bez pomoći spolja.

8) Možete li da nam kratko elaborirate vaš stav da “uprkos dramatičnim martovskim događajima na Kosovu, put Kosova u Evropu u svakoj varijanti vodi preko Srbije, ali i obrnuto. Biće teško na ruševinama graditi mostove i poverenje. Ali nema drugog puta”.

Kosovu je potrebna pomoć i podrška. Stabilno i prosperitetno Kosovo je u dugoročnom interesu Srbije. Ali, i Srbiji treba pomoć Kosova. Jer, svaki rat je poraz malih, običnih ljudi koji su stradali i od rata se nisu okoristili. Na početku rata, oni koji nisu želeli konflikt su bili velika većina. Ali, i rat korumpira. On je dobitak za one koji su ga inspirisali, inicirali i sproveli sledeći svoje interese, po cenu tuđih stradanja.

Upoznali smo ratne profitere. Sada je neophodno afirmisati dobiti od mira. Koliko se, na primer, dobija ubrzavanjem evropske integracije regiona? Šta bi to značilo za mlade generacije? Kako pretvoriti problem u prednost. To možemo samo zajedno i partnerski. Pod uslovom da u političkim strukturama i javnom mnjenju počnu da prevladaju mirovni u odnosu na ratne profitere. Kako kod nas, tako i kod naših saveznika, pokrovitelja i sponzora.

Nailje Malja Imami